

भाग १

सुनिश्चित गर्नुहोस् कि वन डढेलो लागेको ठाँउमा तपाईंको कार्यहरूले आफ्नो र अरूको जिवनको जोखिम घटाएको छ

सेसन १.१

खतराहरूको पहिचान गर्नुहोस् र कार्यस्थलमा हुने सम्भावित जोखिमहरूको मूल्याङ्कन गर्नुहोस्

सेसन १.२

कार्यस्थलमा भेटिने सम्भावित जोखिम कम गर्नुहोस्

सेसन १.३

कार्यस्थलमा हुने आकस्मिक स्वास्थ्य स्थितिको यथाशिघ्र हल गर्नुहोस्

यस अध्यायको बारेमा:

यो अध्यायले वन डढेलो र निर्धारित आगोको समाना गर्ने व्यक्तिहरूको जो ग्रामीण क्षेत्रमा खटिएको हुन्छन्, उनिहरूको सुरक्षा समस्याहरूको सामना कसरी गर्ने भन्ने कुराको लागि यो तयार गरिएको हो ।

यो अध्याय यसरी तयार गरिएको छ कि यो कुनै पनि क्षेत्रमा लागू गर्न सकिन्छ जस्तै वन, जंगल, भाडी, घास आदी

यो अध्यायले मुख्यतः वन डढेलो, कृषि, संरक्षण, खर व्यवस्थापन र मनोरञ्जन प्रबंधनमा जो पूर्णकालिन, अंशकालिन या स्वैच्छिक आधारमा काम गर्ने व्यक्तिहरूको ध्यानमा राखि तयार पारिएको छ ।

यो अध्याय बुझ्नको लागि निम्न विषयमा सक्षम हुन जरुरी छ,

- वन डढेलो कार्यस्थलमा हुने खतराहरू र जोखिममा आकलन गर्न
- संस्थागत वन डढेलो कार्य प्रणालीका प्रक्रियाहरू अपनाउन
- कार्यस्थलमा सुरक्षित रूपमा कार्य सञ्चालन गर्न
- कार्यस्थलमा आएका अरूलाई कार्य सञ्चालनमा चाहिने आवश्यक सहयोग गर्न
- संगठनात्मक नीति र पर्यावरणीय आवश्यकताहरूलाई ध्यानमा राखि डढेलोको नियन्त्रण गर्न

मुल शब्दहरु र वाक्यांशहरु:	तपाईंका लागि अध्यायको सामग्री पूर्णतया बुझ्न यहाँ प्रयोग हुने महत्त्वपूर्ण शब्दावलीको बारे जान्न जरुरी हुन्छ। यहाँ दिइएका परिभाषाहरु पछि आउने अध्यायमा सहयोग गर्न सक्दछ।
नियन्त्रण रेखा	सबै मानव निर्मित वा प्राकृतिक बाधा वा किनारहरु जसले आगो नियन्त्रण गर्न मदत गर्दछ
प्रत्यक्ष आक्रमण	वन डढेलो नियन्त्रण गतिविधि जहाँ प्रत्यक्ष रुपमा आगोमा लागू गरिन्छ
गतिशील जोखिम मूल्याङ्कन	सक्रिय रूपमा खतराहरुको पहिचान, जोखिमको मूल्यांकन र सो को न्युनिकरण वा घटाउन गरिने निरन्तर प्रक्रिया
डढेलोको व्यवहार	डढेलोको तीव्रता र प्रसारको दरको आधारमा रहि डढेलोले इन्धन, मौसम र स्थलगत क्षेत्र (टोपोग्राफी)मा देखाउने प्रक्रिया
डढेलोको खतरा	आगोको व्यवहारबाट व्यक्ति वा सम्पत्तिमा हुने सम्भावित जोखिमको खतरा
आगोको तीव्रता	ऊर्जा उत्पन्नको दर जहाँ अग्नि माथि तिर यात्रा गर्दछ, र प्राय जस्तो लम्बाई संग जोडिएको हुन्छ
डढेलोको जोखिम	डढेलो सुरु हुन सक्ने सम्भावना
अग्नि समर्थन कार्यालय	डिभिजन वन कार्यालय, स्थानिय र प्रादेशिक कार्यालयहरु, वा सुरक्षा निकाय जहाँ अग्नि नियन्त्रण प्रयासको लागि सेवा सहयोगको व्यवस्था गरिएको हुन्छ
फायर शेड	यस्तो क्षेत्र जँहा डढेलो नियन्त्रणका उपकरणहरु भण्डारण गरिएको हुन्छ
डढेलोका प्रकार	सतही डढेलो, भुईँ वा जमिन डढेलो र छत्र डढेलोहरु सबैभन्दा सामान्य प्रकारका हुन्छन
डढेलोको मौसम	मौसम परिस्थिति जहाँ, विशेष गरी समय हावा, हावाको तापमान र सापेक्ष आर्द्रताको पूर्वानुमान गरिन्छ
ज्वालाको लम्बाई	डढेलोको तीव्रताको सुचक जहाँ ज्वालाको टुप्पो र फेद भाग (प्राय जसो जमिन सतहको) विचको दुरी
अग्निको किनार (फेल्क)	आगोको बाहिरी भाग
फ्लैकिंग आक्रमण	सामान्य रुपको प्रत्यक्ष आक्रमणको रणनीति जहाँबाट नियन्त्रणको गतिविधि शुरू हुन्छ र विस्तारै फ्लैकि हुदै टुप्पो सम्म जानुपर्दछ।
इन्धन	वनस्पतिको प्रकार, व्यवस्था, वितरण, र चिस्यानको मात्रा। जमीन (पट, जरा), सतह (पत्कर, घाँस, भाडी) वा हवाई (रूख) ईन्धन हुन सक्छन।
खतरा	कुनै पनि चिज जसले क्षति उत्पन्न गर्न सक्छ, जस्तै सवारी साधन, रसायन, विद्युतिय, उपकरण आदि
शिर	आगोको अगाडीको भाग जस्ले आगोको प्रसार उच्च रुपमा दर्शाउछ
हिल	आगोको पछाडीको भाग
हटस्पट	अग्नि परिधिभित्र वा चमक दहनको सानो क्षेत्र, सामान्यतया आगो पुर्ण रुपमा निभाउने चरणको समयमा प्रयोग गरिएको शब्द
अप्रत्यक्ष आक्रमण	अग्नि नियन्त्रणको एक प्रकार जहाँ आगोको किनारा तिर बाट नियन्त्रण गरिन्छ
LACES	Lookout (हेर्ने), Awareness (जागरूकता), Communications (संचार), Scape Route (भाग्ने मार्ग) र Safety Zone (सुरक्षा क्षेत्र)
उत्पत्ति	आगो लाग्न शुरू भएको स्थान
गतिको दर	आगोको गति जहाँ आगोको शिर तिर फैलिरहेको हुन्छ
जोखिम	जो कोही खतरमा पर्ने सक्ने सम्भावना
भू वनोट	भौगोलिक अवस्था जस्तै भिरालोपन, मोहडा
अनियन्त्रित डढेलो	नियन्त्रण गर्न नसकिने आगो

तपाईंले के गर्न सक्नु पर्छ ?

१. कार्यस्थलमा सुरक्षाको लागि जिम्मेवारी दिइएको व्यक्तिको नाम र ठाँउ पत्ता लगाउने
२. कामको सिलशिलामा आफैलाई वा अन्य व्यक्तिलाई हानि हुन सक्ने वस्तुहरूको पहिचान गर्ने
३. कार्यस्थलमा भएका खतराजनक वस्तुहरूको प्राथमिकताका साथ आंकलन गर्ने
४. कुनै पनि उच्च जोखिम देखिएमा त्यसका बारे साथी, पर्यवेक्षकहरू र सुरक्षा व्यक्तिलाई रिपोर्ट गर्नुहोस्
५. तपाईंको संगठनको नीतिहरू, कानूनी र पर्यावरण आवश्यकताहरूलाई ध्यानमा राखि सके त्यस्तो काम मात्र गर्नुहोस जसले थोरै मात्र जोखिम प्रस्तुत गर्दछ
६. तार्किक वातावरणलाई मध्यनजर गरेर मात्र स्थानीय आगोको व्यवहारको भविष्यवाणी गर्नुहोस
७. गतिशील जोखिम निर्धारण प्रविधिहरूको लागू गर्नुहोस

यो सेसनले निम्न कुराहरू समावेश गर्दछ,

क) यस्ता खतराहरूको पहिचान गर्नुहोस जसले निम्नकुराहरूलाई समावेश गर्दछ

१. भौगोलिक तथा प्राकृतिक वातावरण, रुख तथा जनावरहरू
२. आगोको वातावरण र त्यसको व्यवहार
३. गैर आगोको जोखिम जस्तै ईन्धनहरू र मौसम, उपकरणहरू, सवारी र विमान
४. सन्चालन गतिविधिहरू
५. भूमि भन्दा माथि र भूमिगत सेवाहरू

ख) निम्न चिजको परिणाम र जोखिमको मूल्यांकन गर्नुहोस

१. पर्यावरण परिस्थिति
२. उपकरण वा उपकरणको प्रयोग र मर्मत
३. असुरक्षित काम गर्ने प्रथाहरू वा व्यवहारहरू
४. सामग्री र अन्य पदार्थहरूको प्रयोग
५. दुर्घटनाग्रस्त घटनाहरू

तपाईंलाई थाहा हुनुपर्ने र बुझ्नु पर्ने कुराहरू

१. क्षेत्रको भूगोल र पारिस्थितिक जानकारी
२. आगाको त्रिकोण र त्यसलाई रोक्न विभिन्न प्रकारका वनस्पतिको प्रयोग
३. ताप सन्चार विधि, अन्तर्ज्वलन र आगोको प्रकार जस्ता कुराले खतरको सुचकको जानकारी
४. डढेलोको व्यवहार र व्यक्तिगत सुरक्षामा आगोको वातावरणले निम्त्याएको प्रभाव
५. उपकरण र त्यसको संचालन विधि र रणनीतिहरूको सुरक्षित प्रयोग गर्नेको लागि धुवा र ज्वालाको लम्वाईको ज्ञान
६. वन डढेलो नियन्त्रण गर्ने उपकरणहरू, प्रविधिहरू, रणनीतिहरूको प्रयोग
७. वाहन, ट्रयाक्टरहरू, डोजरहरू, हेलीकाप्टरहरू र विमानहरूको वरिपरि रहेर सुरक्षित काम कसरी गर्ने
८. एक साथ टोलीमा रही पूर्ण रूपमा निर्देशन अनुसार विभिन्न उपकरणहरू, प्रविधिहरू र रणनीतिहरूको संयुक्त आक्रमण कसरी गर्ने

Element 1.2

कार्यस्थलमा भेटिने सम्भावित जोखिम कम गर्नुहोस

तपाईंले के गर्न सक्नु हुन्छ?

१. संगठनात्मक नीतिहरू र प्रक्रियाहरू, कानूनी आवश्यकताहरू मध्यनजर गर्दै तपाईंलाई सुरक्षित रूपमा पालना गर्ने भनिएका कार्य गर्ने
२. संगठनात्मक प्रक्रियाहरू अपनाई सुरक्षित रूपमा आफ्नो उद्देश्य पुरा गर्नुहोस
३. तपाईंको क्षमता र दायरा भित्रको सुरक्षा र स्वास्थ्य जोखिमलाई यकिन गर्नुहोस
४. सुरक्षाको जिम्मेवारी पाएको व्यक्तिलाई तपाईंको कामको जिम्मेवारीहरू सुरक्षा र जोखिम घटाउनका लागि कुनै पनि सुझावहरू दिनुहोस
५. आफ्नो र आफ वरिपरी रहेका मान्छेहरूको स्वास्थ्य गतिविधि, थकानको स्थिती जुजारुन रूपमा मुल्यांकन गर्नुहोस
६. वरिपरी हेर्ने, स्थिति को बारे मा अवगत रहनुहोस र आवश्यक परेमा भाग्नको लागी प्रयोग गरिने बाटो र सुरक्षा क्षेत्रहरूको प्रयोग गर्नुहोस
७. व्यक्तिगत सुरक्षात्मक उपकरण तयार राख्नुहोस् र प्रयोग गर्नुहोस

यो सामाग्रीले निम्न कुराहरु समावेश गर्दछ
सुरक्षात्मक उपायहरुको सन्दर्भमा

क) व्यक्तिगत समस्याहरू

१. पूर्व विद्यमान चिकित्सा समस्याहरू
२. शारीरिक फिटनेस
३. थकान
४. तनाव
५. ताप तनाव, गर्मी निकास वा ताप स्ट्रोक
६. हाइपोथेरिया (उच्च तापक्रम)
७. घाम र हावा बाट डड्ने

ख) व्यक्तिगत सुरक्षात्मक उपकरण (पीपीई)

१. हेलमेट, अनुहार ढाक्ने साधन र चस्माहरु
२. अग्नि प्रतिरोधी कपडाहरू
३. पन्जा
४. ताप प्रतिरोधी जूता
५. पिउने पानी
६. ध्वनी सुरक्षा

ग) आगोको व्यवहार

१. उदार गर्मी र उच्च ताप हावा
२. धुवा र धूलो
३. आगोको दिशा वा गतिमा छिटो परिवर्तन
४. ज्वालाको लम्बाई र आगोको तीव्रतामा छिटो परिवर्तन

घ) उपकरण

१. हल्ला र ध्वनी संरक्षण
२. चल्ने वस्तुहरु
३. सवारी साधनहरू
४. केमिकल, ईन्धन र अन्य खतरनाक पदार्थ

ड) कार्यस्थल नीतिहरू

१. सुरक्षित काम गर्ने विधि र उपकरणहरूको प्रयोग
२. खतरनाक पदार्थहरूको सुरक्षित प्रयोग
३. धुम्रपान, खाने, पिउने र लागू औषधि

४. आराम गर्ने छुटाइएको समय

५. आपतकालीन प्रक्रियाहरू

तपाईंलाई थाहा हुनुपर्ने र बुझ्नु पर्ने कुराहरू

१. वन डढेलो नियन्त्रण गर्दा हुने खतरा, पभाव र त्यसको न्युनिकरण

२. शारीरिक तंदरुस्तीको महत्व बुझ्नुहोस

३. डढेलो नियन्त्रणमा खट्ने साथीहरू र सार्वजनिक सुरक्षालाई उच्च प्राथमिकता दिनुहोस साथै त्यस्ता सम्पत्तिहरू जुन तपाईं सुरक्षित गर्न खोज्दै हुनुहुन्छ त्यसलाई पनि महत्व दिनुहोस

४. वरिपरी हेर्नुपर्नेको भूमिका, डढेलोको बारेमा जानकारी हुनुको महत्त्व र टोलीका सदस्यहरू र पर्यवेक्षक संग कुराकानी गर्न सक्षम हुनुपर्छ। साथै तपाईंको भाग्ने मार्ग कहाँ हो र कसरी सुरक्षित स्थानसम्म जाने भन्ने बारे जानकारी हुनुपर्छ।

५. विभिन्न परिस्थितिमा लागु हुने विभिन्न अग्नि नियन्त्रण उपकरण, त्यसको दक्षता र क्षमताको सुरक्षा प्रविधिको बारे जानकारी हुनुहोस

सेसन : १.३ कार्यस्थलमा हुने आकस्मिक स्वास्थ्य स्थितिको यथाशिघ्र हल गर्नुहोस

तपाईंले के गर्न सक्नुहुन्छ ?

१. कुनै पनि स्वास्थ्य आपातकालीन बारे खबर गर्नुहोस र स्थिति हेरी उपयुक्त कार्य शुरू गर्नुहोस

२. आवश्यक रूपमा निरन्तर हेरविचारको साथ सहयोग गर्नुहोस

३. घाइते व्यक्तिलाई स्वास्थ्य आपातकालीन सहयोगका साथ संग उपयुक्त मौखिक समर्थन दिनुहोस

४. उचित व्यक्तिलाई हन्तान्तरण गरिसके पछि तुरुन्तै सम्भवतः निजी र सुरक्षित बनाउनुहोस

५. खतरा न्युन हुने वित्तिकै कुनै पनि सुरुवातमा घटनामा संलग्न व्यक्तिलाई सहयोग दिनुहोस

६. रेकर्डहरू सटीक, वैध र पूर्ण रूपमा राख्नुहोस

यो सेसनले निम्न कुरा समावेश गर्दछ :

यस्तो अवस्थाहरू जहाँ

१. स्थिति संग समना गर्ने सक्ने योग्य व्यक्तिहरूको तत्काल कुनै पहुँच नभएमा
२. स्थिति संग सामना गर्ने सक्ने योग्य व्यक्तिहरूको तत्काल पहुँच भएमा
३. आपातकालीन स्वास्थ्य स्थितिमा रहेको व्यक्ति खतरनाक स्थानमा भएमा

तपाईंलाई थाहा हुनुपर्ने र बुझ्नु पर्ने कुराहरू

१. आकस्मिक स्वास्थ्य स्थितिमा लिनु पर्ने आवश्यक कदम
२. आकस्मिक स्वास्थ्य स्थितिमा व्यवहार गर्न सक्ने तपाईंको क्षमता
३. सहायताको लागि तुरुन्त सम्पर्क गर्नु पर्ने कारणहरू
४. तपाईंको क्षमताभन्दा बाहिरका गर्न नसकिने कार्यहरूको महत्व
५. तपाईंको क्षमताको स्तरका भन्दा बाहिरको कारणले जीवनलाई अझ बढी खतरामा पार्न सक्ने ।
६. आकस्मिक स्वास्थ्य स्थिति भएका व्यक्तिहरूलाई सहयोग उपलब्ध गराउने प्रभावकारी तरिका र तिनीहरूलाई सम्भव भए सम्म राम्रो अवस्थामा राख्ने
७. आकस्मिक स्वास्थ्य स्थिति भएको व्यक्तिमा भट्काको प्रभाव र तिनीहरूलाई प्रभावकारी रूपमा व्यवहार गर्ने तरिका
८. आकस्मिक स्वास्थ्य स्थितिमा परेको व्यक्तिलाई दिन सकिने मोखिक समर्थनको प्रकार
९. आकस्मिक स्थितीबाट अरूलाई हुनसक्ने सम्भावित स्वास्थ्य जोखिमहरू
१०. घटनामा संलग्न व्यक्तिहरूलाई सहयोग र मदत गर्नुको कारण र यसलाई कसरी प्राप्ती गर्ने
११. दुर्घटनाहरू र आपतकालिन स्थितिहरूको उचित रेकर्डहरू राख्नको लागि चाहिने कानुनी आवश्यकताहरू
१२. संगठनात्मक नीतिहरू र प्रक्रियाहरूको अनुसार प्राथमिक उपचारका साधनको प्रयोग र स्थान

यो अस्वीकरण तपाईंको वेब साइट को प्रयोग गर्दछ र यस वेब साइट को उपयोग गरेर तपाईंलाई यस अस्वीकरणलाई पूर्ण रूपमा स्वीकार गर्नुपर्नेछ । कृपया ध्यान दिनुहोस् कि यस वेब साइटमा बिना सूचना जानकारी परिवर्तन हुन सक्छ । The Global Fire Monitoring Center, The International Association of Fire and Rescue Services and Rural Development Initiatives Ltd (together the “EuroFire Partners”) र यो होस्ट वेब साइट संग जडान, ब्राउजिङ, जानकारीको प्रयोगमा निहित, र यस वेबबाट कुनै पनि सामग्री डाउनलोड गरेमा कुनै जिम्मेवारी स्वीकार गर्ने छैन र सबै दायित्व (कानून द्वारा अनुमति दिइएको अधिकतम हदसम्म) मा बहिष्कृत गर्नसक्नेछ । यो वेब साइटमा रहेको जानकारीहरु कानुनी वा व्यावसायिक सल्लाह अनुरूप छैन । यो वेब साइटमा समाहित सामग्री सामान्य जानकारी प्रयोजनका लागि मात्र प्रदान गरिन्छ र कुनै पनि सूचना वा सामग्रीको आधार बनाउँदैन जुन एक विशिष्ट उद्देश्यका लागि निर्भर हुनुपर्दछ । EuroFire Partner र यो वेब साइटले कुनै पनि जानकारी वा कथन को पूर्णता वा शुद्धता को लागि जिम्मेवारी स्वीकार गर्दैन र वेब साइट वा कुनै पनि हानिकारक वा क्षतिको लागि जुनसुकै निर्भरताबाट उत्पन्न हुन सक्छ, चाहे कुनैपनि हानि प्रत्यक्ष, अप्रत्यक्ष वा परिणाममुलक हुनसक्छ । यो वेब साइटको सामग्रीमा निर्भर हुनुहुँदैन र तपाईंले आफ्नो सम्बन्धित अधिकार प्राप्त क्षेत्रको उचित व्यक्तिको सल्लाह बिना यो जानकारीको प्रयोग नगर्नुहुन अनुरोध छ । विशिष्ट अस्वीकरणहरु यो निश्चित सामग्रीको साथ वा यस वेब साइटको केही भागमा यस अस्वीकरणको अलावा लागू हुन सक्छ । केहि सामग्री वा यस वेब साइटको भागहरुमा यी पृष्ठहरुबाट अन्य वेब साइटहरुमा लिङ्कहरु जानकारीका लागि मात्र हुन र केवल र EuroFire Partners र यस वेब साइटले दिइएको पहुँच, वा सामग्री यो वेब साइटमा लिंक गरिएको छ त्यसको कुनै जिम्मेवारी वा दायित्व स्वीकार गर्दैन र जरूरी छैन कि तिनीहरुमा व्यक्त गरिएका विचारहरुलाई समर्थन गर्छ । यस वेब साइटमा जानकारी प्रतिक्रिया समावेश गरेको छ तर जरूरी छैन कि त्यो सबै EuroFire Partners वा अन्य साभेदारी संस्थाको होस । यस साइटमा सबै सामग्रीहरु प्रतिलिपि अधिकार र बौद्धिक सम्पत्ति कानूनद्वारा सुरक्षित छन् र जबसम्म स्पष्ट रूपमा उल्लेखित वा अन्यथा लेखनमा सहमति भएको छ र तपाईंले सामग्री पहुँच र डाउनलोड गर्न सक्नुहुन्छ । यो वेब साइट मात्र व्यक्तिगत, गैर व्यावसायिक उपयोगको लागि हो ।

The EuroFire Partners ले यो वारंट गर्दैनन् कि यस वेब साइटमा उपलब्ध सामग्री कृत्रिम हुनेछ वा दोषहरु सच्याइएको हुनेछ, वा त्यो सर्भरले यो वेब साइट उपलब्ध गराउने सर्भर भाइरस रहित छ । तपाईंले आफै हेर्नु पर्छ र भाइरस जाँचहरु लागू गर्न तपाईंको स्वयंको जिम्मेवारी हो । यस वेब साइटको जानकारी र अन्य सामग्रीहरु स्कटल्याण्डका नियमहरूसँग पालन गरी डिजाइन गरिएको छ । यो वेब साइट स्कटल्याण्डको कानून अनुसार प्रशासित र यस वेब साइट को सबै प्रयोगकर्ताहरु लाई अपरदर्शी रूपमा स्कटिश अदालतको अधिकार क्षेत्रलाई बुझाउँदछ जुन कुनै वेबसाइट वा यस वेब साइटको साथ जोडिएको कुनै पनि दावी वा अन्य क्रियाकलापको सन्दर्भ गर्दछ । हाम्रो सेवा वा यस साइटमा उत्पादित कुनै पनि जानकारी यदि कुनै पनि अन्य देशमा लागू गरिएको कानुनी कानूनको विरुद्ध यस वेब साइटको कुनै पनि चीज हो भने, यो वेब साइट त्यस देशका व्यक्तिहरुले पहुँच गर्न नसक्ने र यस्तो कानुनी अधीनमा रहेका व्यक्तिहरु यसको प्रयोग गर्न योग्य हुदैनन् ।

